

Çocuk Yetiştirme Açısından Türkiye'de Çocukluğun Tarihi

E.Nihal Ahioğlu-Lindberg*

Özet

Türkiye'de çocukluk bir modernleşme süreci içerisinde yer almaktadır. Bu süreci anlamak için, tarihe bakmak gerekmektedir. Çocukluğun tarihi Türkiye'de yeni bir çalışma alanıdır ve bu alandaki çalışmalarda karşılaşılan en önemli zorluk, kaynak sorunudur. Bu çalışmada, çocuk yetiştirme stillerindeki değişimler tartışılmış ve veri kaynağı olarak çocukluk anıları kullanılmıştır. Çalışmadaki en önemli bulgu, Osmanlı döneminde Cumhuriyet dönemine geçişte çok önemli radikal yasal düzenlemeler yapılmış olmasına karşın, toplumsal yapı aynı hızda değişmemiştir. Ayrıca çocuk bakımı ile ilgili geleneksel düşünce ve uygulamalar var olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte Cumhuriyet'e geçiş modernleşme sürecini hızlandırmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocukluğun tarihi, çocukluk, çocuk yetiştirme.

Childhood History in Turkey in Terms Of Child-Rearing

Abstract

Childhood in Turkey is in a modernization process. In order to understand this modernization, one should refer to history. History of childhood is a new research area in Turkey and historical sources are often most important problem to study history of childhood. In this study, changes in child rearing styles are discussed and childhood memories are used as sources to collect data. The most important finding in the study is that although legal structure has changed radically during the transition from the Empire to the Republic, social structure has not changed equally. Accordingly, it is found that traditional elements of child rearing continue to exist. However, it can be said that transition to Republic accelerates the modernization.

Key Words: Childhood history, childhood, child-rearing.

Giriş

Türkiye 1920'lerin başından itibaren öncelikle anayasal daha sonra toplumsal alanda modern dünyaya uyumlu pek çok değişim yaşamış olmasına karşın, gerek coğrafik durumu gerekse politik tarihi ve kültürel özellikleri ile bugün batı ve doğu arasında bir ülke olarak değerlendirilmektedir. Türkiye aynı zamanda tarım toplumundan endüstri toplumuna bir başka ifadeyle gelenekselden modern topluma geçiş sürecinde olan bir ülkedir. Günümüzde özellikle eğitim alanında yapılan reformlarla demokratik ve modern dünyaya uyumlu

bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Ne var ki ülkede kız çocukların eğitimi hala bir sorundur (Kavak ve Ergen 2004). Türkiye İstatistik Kurumunun 2008 yılı verilerine göre okul dışında kalan çocukların %61'ni kız çocukları oluşturmaktadır. Diğer taraftan çocuğu her türlü istismardan koruyan yasaların varlığına karşın okulda ya da evde dayak hala bir sorundur. Bu örneklerin günümüzde modern-geleneksel tartışmasının merkezinde yer aldığı söylenebilir. Kağıtçıbaşı (1996) sorunun çocuğun toplumsal değeri ve kültürel tanımı ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle kültürel ve toplumsal tanımlamaları

*Yrd.Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, KASTAMONU
e-mail: ahioglu@kastamonu.edu.tr, nihal.lindberg@acdoc.eu

tarihsel temelleri ile incelemeye yönelik bir çalışma, bu değerlerin, Türkiye’de çocukluk anlayışının oluşmasına ne oranda ve hangi yönde katkı sağladığını göstermesi açısından önemlidir.

Günümüzde çocuk gelişiminin sadece Batı’da tanımlanan çocukluk imajına göre değil her kültürün kendi tarihi ve toplumsal yapısı içerisinde değerlendirilmesine yönelik bir eğilim vardır. Bu eğilimi temsil eden sosyokültürel ve ekolojik kuramların vurguladığı gibi çocukluk, tek bir etmenle değil çocuğu saran tüm toplumsal, kültürel ve ekonomik etmenlerle birlikte ele alınmak zorundadır. Çocuk gelişimini bir süreç olarak ele alıp modernleşme temelinde değerlendirmek söz konusu olduğunda bu yaklaşımlar, araştırmacılara konuyu tüm yönleri ile ele almalarını sağlayacak bütüncül bir çerçeve sunmaktadır. Bu çalışmada çocukluğun değişim süreci Bronfenbrenner’in ekolojik sistemler modeli (1995; 1986; Bronfenbrenner&Ceci, 1994) çerçevesinde incelenmiştir. Bronfenbrenner insan gelişiminin birey ile onu kapsayan toplumsal, fiziksel ve kültürel çevre arasındaki karşılıklılığa dayalı etkileşimler ya da yakınsak süreçler yoluyla gerçekleştiğini ve gelişimin bireyin bulunduğu çevre içerisindeki davranışları yoluyla oluştuğunu ifade etmektedir (Bronfenbrenner ve Ceci, 1994). Kuramda ekolojik ya da insan gelişiminin gerçekleştiği çevre, bir dizi “iç içe geçmiş yapı” olarak tanımlanmaktadır (Bronfenbrenner, 1995). Bu yapılar genel olarak beş alt sistem halinde düzenlenmiş ve hem çocuğun doğrudan üyesi olduğu ev, sokak, okul gibi bağlamları hem de kültür, gelenekler, değerler, kurallar gibi toplumsal ve tarihsel kökenleri olan sistemleri içermektedir. Bu sistemlerden ilki olan mikro sistem, çocukla ilgili gelişimsel çıktıları etkileyen ilk, en temel ve çocuğa en yakın sistemdir. Gelişen birey üzerindeki etkisinin uzaklığına göre sıralanan diğer sistemler ise mezo sistem (iki veya daha fazla mikro sistem arasındaki ilişkiler, her ikisi de gelişen bireyi içerir), ekzo sistem (iki veya daha fazla ortam arasındaki bağlantı ve süreçler; gelişen birey bunlardan sadece birinde yer alır), makro sistem (geniş sosyokültürel ve ekonomik çevrelerin etkileri) ve krono sistem (yaşam içerisinde değişim ve tutarlılık gösteren etmenlerin etkileri) olarak tanımlanmaktadır. Mikro sistem, gelişen

bireyin içinde bulunduğu ev, akran grubu ve okul gibi yakın çevreler ve bu çevrelerdeki doğrudan etkileşimleri kapsamaktadır. Bu çevrelerde söz konusu olan yakınsak süreçler ya da etkileşimlerin gelişimi kolaylaştırmak ya da engellemek doğrultusunda bir işlevleri vardır. Bu nedenle mikro sistemlerin çocuğun gelişim süreci üzerinde doğrudan bir etkisi vardır. Mezo sistem, iki veya daha fazla mikro sistem arasındaki ilişkiyi içermekte ve böylelikle gelişen insan da bu sistem içerisinde yer almaktadır. Örneğin okul ile aile ya da akran grubu ile aile arasındaki ilişkiler bu sistem içerisinde değerlendirilmektedir. Ekzo sistem, anne-babanın sosyal ilişki ağı ve komşuluk ilişkileri gibi çocuğun bunlardan sadece birinde olduğu ancak gelişimini etkileyen iki veya daha fazla ortam arasındaki bağlantı ve süreçleri içerir. Bronfenbrenner (1995) makro sistemlerin geniş kültürel ve sosyoekonomik özellikleri içeren, çocuğun içerisinde bulunduğu sosyal yapıları ve eylemleri tanımlayan kültürel bir “tasarım” (blueprint) olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda maddi kaynaklar, gelişimi destekleyecek fırsat yapıları, yaşam boyu uygun olan seçenekler, yaşam stilleri ve gelenekler, belirli bir toplum tarafından paylaşılan bilgi ve kültürel inançlar bu sistem içerisinde değerlendirilmektedir. Son olarak örneğin anne-babanın ayrılması, ülkenin ağır bir ekonomik kriz dönemine girmesi ya da savaş gibi birtakım tarihsel olaylar gelişen bireyin yaşamı ile ilgili tutarlılık ve değişim gösteren etmenleri içermektedir ve bu etmenler krono sistemler içerisinde değerlendirilmektedir (Bronfenbrenner, 1995). Çalışmanın temel amacı çocukluğun, Batı’da olduğu gibi Türkiye’de de modernleştiği savından hareketle, modernleşme sürecinin Türkiye’de nasıl gerçekleştiğini betimlemektir. Böylelikle çalışmada, çocukluğun değişimi belirtilen sistemlerle ilişkili olarak çocuk yetiştirme uygulamaları temelinde ele alınmıştır. Bu nedenle çocuk yetiştirme ile ilgili tüm değerler, inançlar, düşünceler ve uygulamalar çalışmanın odağında yer almaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, Türkiye’de çocuk yetiştirme biçimlerinde Osmanlı’dan Cumhuriyet’e görülen süreklilik ve değişimlerin

ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, betimlemeye dayalı nitel bir araştırma modeli benimsenmiştir.

Araştırmadaki nitel veriler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait çocukluk anılarına dayanmaktadır. Türkiye'de çocukluğun tarihsel değişiminin gösterilmeye çalışıldığı bu çalışmada veriler, çocukluk anılarını içeren yaşam öykülerine dayanmaktadır. Bunun birinci nedeni Batı ile karşılaştırıldığında Türkiye'de çocukluğun tarihine ilişkin kaynakların sınırlı ve daha çok saray halkını içeriyor olması. İkincisi ise kimi zaman bir sınırlılık olarak değerlendirilse de yaşam öykülerinin yazarın öznel yaşamı ile ilgili ayrıntılı bilgiler ve dolayısıyla da bulunduğu döneme ilişkin detaylı bir resim sunuyor olması. Özellikle ikinci noktada belirtilen "öznel yaşam" tanımlaması, bu çalışma için yöntemsel bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Gerçekten de anı yazarının kendi yaşamı ile ilgili sunduğu öznel bilgilerin gerçekliğini somut ya da bilimsel verilerle desteklemek kimi zaman zor hatta imkânsızdır. Bununla birlikte özellikle toplumsal ve kültürel tarih açısından değerlendirildiğinde bu bilgilerin değeri yine de tartışılmazdır. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi bu tip yazınlar, kimi zaman hatta çoğunlukla resmi kayıtlarda yer almayan ayrıntıları içermektedir (Kyvig&Marty, 2000).

Çalışmaya dahil edilen yayınlardan bazıları doğrudan yaşam öyküsü ya da anı kitabı olarak yayınlanmış olmakla birlikte, bir kısmı yazarın yaşadığı dönemle ilgili gözlemlerini içeren makale ya da kitap bölümleri biçiminde yayınlanmıştır. Çalışmada yazarların özellikle çocuklukla ilgili betimlemeleri temel alınmış ve böylelikle 270 kişiye ait çocukluk anısı değerlendirilmiştir. Çocukluğu içeren bu anılar ikinci adımda anı yazarının yaşadığı tarihsel dönem ve daha sonra da çocukluğa konu olan bilgi temelinde analiz edilmiştir. Dönem açısından değerlendirildiğinde anılar iki tarihsel döneme göre gruplandırılmıştır. Buna göre 1923'den (Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu) önce doğan ve çocukluğu bu tarihten öncesine rastlayan kişiler, Osmanlı dönemi ile ilgili analizlere dâhil edilmiştir. 1923'den sonra doğan ya da bu tarihten önce doğmuş olsa da çocukluğu 1923'den sonraki döneme denk gelen kişiler ise, Cumhuriyet dönemi içinde analiz edilmiştir. Bu inceleme sonrasında

anıların 127'nin Osmanlı dönemi ve 147'nin de Cumhuriyet dönemi içerisinde analiz edilmesinin uygun olduğu belirlenmiştir. Her iki dönem içinde anı yazarlarının çoğunluğunu yazarlar ve siyasetçiler oluşturmaktadır. Bunun olası nedenlerinden ilki yaşam öyküsü yazımının Batı ile karşılaştırıldığında Türkiye'de yeni olmasıdır. İkincisi ise sıradan insanların yaşamlarını yazma konusunda uğradıkları toplumsal ya da kültürel sınırlandırmalardır (Onur, 2005). Yaşam öykülerinin 225'i erkeklere, 49'u kadınlara aittir.

Verilerin Analizi ve Analiz Kategorileri

Araştırmada N-vivo 2.0 bilgisayar temelli nitel veri analizi programı kullanılmıştır. Nitel veri analizinde merkezi süreç, kodlamadır. Bu sürecin ilk adımında anılar, her iki dönem için üç genel kategori altında analiz edilmiştir: "Günlük yaşam", "Okul yaşamı" ve "Aile yaşamı". "Günlük yaşam", çocuğun okul ve aile dışında yer aldığı toplumsal ve fiziksel çevreye ilişkin betimlemeleri kapsamaktadır. "Okul yaşamı", okul bağlamındaki ilişki ağlarına ve okulun kurumsal özelliklerine yönelik betimlemeleri; son olarak "Aile yaşamı", ev içindeki toplumsal ilişki ağlarını betimleyen özellikler ile ilgilidir. Bronfenbrenner'in (1995) çocuğun gelişimi üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisine bağlı olarak yaptığı tanımlamalara göre bu yaşam alanları hem çocuğun doğrudan "diğerleri" ile kurduğu etkileşimleri hem de bu etkileşimleri belirleyen tarihsel, toplumsal ve kültürel özellikleri içermektedir. Bu çalışmada çocuğu doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen tüm sistemler belirtilen üç yaşam alanında da betimlenmektedir. Böylelikle örneğin, babanın çocukla etkileşiminde daha çok "otoriter figür" olarak yer alması mikro sistem içerisinde değerlendirilirken, buna neden olan "itaat ve saygı" gibi değerler makro sistemin parçası olarak değerlendirilmektedir.

Bu ana kategorilerin oluşturulmasını izleyen ikinci basamakta anı metinleri tek tek taranmış ve in-vivolar oluşturulmuştur. In-vivo, gömülü kuramın kodlama süreçlerinden ilkinde karşılık gelen kodlama birimidir (Flick, von Kardorff ve Steinke, 2004). Buna göre, kodlama sürecinde öncelikle metinlerdeki ifadelerden hareketle alt kategoriler oluşturulmuş ve bu kategorilere metinde kullanıldığı biçimiyle isimler verilmiştir. İki alan uzmanından da alınan görüşler doğrultusunda bazı

kategori, içeriğine bağlı olarak benzer içerikteki diğer analiz başlıkları ile birlikte aynı kategori altında bir araya getirilmiş ve sonuçta toplam 45 kategoriye ulaşılmıştır. Genel ve alt kategorilerle ilgili bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Çalışmada anı yazarlarının çocukluk ile ilgili tüm betimlemeleri analizlere dahil edilmiştir. Bu nedenle analiz sürecinde bazı

kategorilerin sadece ilgili döneme özgü olduğu belirlenmiştir. Örneğin “okula başlama yaşı” alt kategorisi sadece Osmanlı dönemine ait bir kategori olarak belirlenmiştir. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine özgü kategoriler, Tablo 1’de gösterilmiştir. Bu farklı başlıklar analiz dışında bırakılmak yerine ilgili döneme ilgili ek bilgiler sağlıyor olması nedeniyle analizlere dâhil edilmiştir.

Tablo 1: Dönemlere göre kategori ve alt kategoriler

Dönem	Günlük Yaşam	Okul Yaşamı	Aile Yaşamı
Osmanlı	Çocukların çalışması Komşuluk Giyim Arkadaşlık Toplumsal cinsiyet Etnik farklılıklar Oyun Oyun mekânları	Disiplin Okulun fiziki ve akademik özellikleri Okuldan kaçma* Dayak Korkutma* Okul mekânı Öğretmen Teneffüs* Dersler Din eğitimi* Ezber Kurallar* Okula başlama yaşı* Okul gezileri* Oyun Toplumsal cinsiyet	Eğitim Disiplin Dayak Korkutma Saygı Şımartmama Duygusal iletişim Çocuğun bakımı Toplumsallaşma Din eğitimi Toplumsal cinsiyet Misafirlik Kardeşlerle ilgilenme Öğretim Öğretim yaşı* Sanat eğitimi Yabancı / özel öğretmen Kitaplar/masallar
Cumhuriyet	Çocukların çalışması Komşuluk Giyim Arkadaşlık Toplumsal cinsiyet Etnik farklılıklar Oyun Oyun mekânları	Disiplin Dayak Okulun fiziki ve akademik özellikleri Okul mekânı Öğretmen Dersler Ezber Oyun Milliyetçilik* Toplumsal cinsiyet Kendi girişimiyle okumak	Eğitim Disiplin Dayak Korkutma Saygı Şımartmama Duygusal iletişim Çocuğun bakımı Toplumsallaşma Toplumsal cinsiyet Misafirlik Kardeşlerle ilgilenme Din eğitimi Oyun* Öğretim Sanat eğitimi Yabancı / özel öğretmen Kitaplar/masallar

* İlgili döneme özgü alt kategoriler

Bulgular

Osmanlı dönemi ile ilgili 127 kişiye ait anıdan toplam 734'nün çocukluk dönemi ve "çocuk yetiştirme" ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Bunlardan, 225'i aile yaşamı, 478'i okul yaşamı ve 31'i günlük yaşam ile ilgilidir. Cumhuriyet dönemi ile ilgili analizlerde ise 147 kişiye ait toplam 372 anının çocukluk ve çocuk yetiştirme uygulamalarını yansıttığı belirlenmiştir. Anıların 200'ü aile yaşamını, 111'i okul yaşamını ve 60'ı günlük yaşamı betimlemektedir.

Aile Yaşamı

Anılardan Osmanlı döneminde ev halkının anne-baba ve çocuklar dışında babaanne, büyükbaba, hala, amca, dayı, teyze gibi yakınları içeren geniş aile yapısına sahip olduğu görülmektedir. Bu yapının en önemli özelliği, çocuğun eğitim ve öğretiminin tüm bu yetişkinlerin sorumluluğunda olmasıdır. Geniş aile yapısının Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da varolduğu anlaşılmakla birlikte anılarda çekirdek aile tanımlamalarına da rastlanmıştır. Aile yaşamı ile ilgili Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi anılarının dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Aile Yaşamı ile ilgili anılar

	Osmanlı Dönemi	Cumhuriyet Dönemi
Eğitim	100	113
Öğretim	86	47
Diğer	39	40
Toplam	225	200

Anıların "ailede eğitim" ile ilgili bölümü çocuğun bakımı, çocukla kurulan duygusal iletişim ve disiplin uygulamaları ile ilgili özellikleri içermektedir. Her iki döneme ait anılardan da çocukların bakımından birinci derecede annelerin sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Osmanlı döneminde babaanne, hala gibi akrabaların çocuğun bakımını üstlendikleri hatta kimi durumda çocuğun bakımı ile ilgili kararlarda anneden daha fazla söz sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Cumhuriyet ve Osmanlı dönemi anı yazarları babalarının kendileri ile duygusal iletişimlerinin çok sınırlı olduğunu belirtmektedir. Babalarının sadece bir hata yaptıklarında kendileri ile ilgilendiğinden, bunun dışında sevgiyi göstermeye dair hiçbir iletişime girmediklerinden yakınmaktadırlar. Anı yazarları anne-babalarının, sevgi açıkça gösterilirse çocuğun şımarık olacağına dair inançlarından söz etmekte ve ayrıca babaların sahip oldukları statünün sarsılmasından çekindikleri için çocuklarına yakınlık göstermediğini ifade etmektedir. Her iki dönem anılarında da dayak ve korkutmanın

çocuğun eğitiminde en sık kullanılan disiplin araçları olduğu belirlenmiştir. Hem Osmanlı hem de Cumhuriyet dönemi anılarında dayanın çok erken yaşlarda başladığı ve daha çok babalar tarafından uygulandığı görülmektedir. Disiplin amaçlı kullanılan bir diğer uygulama da çocukların korkutulmasıdır. Osmanlı dönemi anılarında korkutmanın genellikle doğaüstü hikâyeler ya da nesnelere yapıldığı, kimi zaman da çocuğun eskiciye ya da bekçiye verilmekle korkutulduğu belirlenmiştir. Bu dönem anı yazarlarından 1897 doğumlu ve Cumhuriyet Döneminde Millî Eğitim Bakanlığı yapmış olan Hasan Ali Yücel bu durumu, "O devrin terbiyesinde korku hâkimdi. Allah korkusu, padişah korkusu, ana-baba korkusu, hoca korkusu, polis korkusu, korkusu oğlu korkusu... Ezici bir hava, şahsiyeti yok edici bir baskı!" biçiminde anlatmaktadır. Cumhuriyet dönemi anılarında da korkutmanın benzer biçimde kullanılmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Anne-babalar ya da çocuğun bakımı ile ilgilenen kişilerin, doğaüstü nesnelere ya da hikâyelerle korkuttukları çocuklar bu dönemde ayrıca "sevgiden yoksun bırakma"

ya da "evden atma" gibi tehditlerle de korkutulmaktadırlar. Anılardan korkutmanın, çocuğu yetişkinin ya da daha geniş toplumun kurallarına uymaya zorlamanın bir aracı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Öğretim başlığı altında ele alınabilecek ilk konu evde verilen din eğitimidir. Özellikle Osmanlı dönemi anı yazarları 4 yaşından sonra evde anne-babaları ya da eve gelen bir hoca tarafından kendilerine Kuran okumanın öğretildiğini ve dini kurallar konusunda uyarıların bu yaştan sonra daha da ciddiyet kazandığını ifade etmektedirler. Ancak bu eğitimin içeriğinin daha çok belli duaların ezberlenmesi ve güçlü bir dini inanca sahip olması konusunda çocuğa yapılan açıklamalar ve hikâyelerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Özellikle Osmanlı dönemi din eğitiminde, ezber ve korkutma birlikte anılan iki özellik olarak dikkat çekmektedir. Türk alfabesinin kabulünden sonraki Cumhuriyet döneminde anı yazarlarının anlamını bilmedikleri duaları ezberlemek zorunda kalmaktan şikâyet etmeleri sık karşılaşılan bir tema olarak dikkati çekmektedir. Ancak bu dönemde de duaların ezberlenmesi, Kuran okumanın öğrenilmesi ve güçlü bir dini inanca sahip olmayı da içeren din eğitimi, aileler tarafından önemsenmekte hatta çoğu durumda gurur konusu olarak diğerleri ile paylaşılmaktadır. Osmanlı dönemi anılarında özellikle zengin ailelerin kız çocuklarının din eğitimi yanında sanat konusunda eğitilmesinin önemsendiği ve eve özel öğretmen (Fransız, Rum kökenli) çağırıldığı görülmektedir. Öğretim başlığı altında ele alınabilecek bir diğer konuda çocuklara alınan kitap ya da okunan masalları içermektedir. Osmanlı döneminde çocuk kitaplarının dini konuları, Cumhuriyet döneminde ise kahramanlık, millet sevgisi gibi konuları içerdiğinden söz edilmektedir.

Eğitim ve öğretim dışındaki konular toplumsal cinsiyet, misafirlikler ve kardeşlerle ilgilenme başlıklarından oluşmaktadır. Anılardan her iki dönemde de çocuğun toplumsallaşmasında cinsiyetin önemli bir belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bunun en belirgin örneği, kız ve erkek çocuklarının aile içerisindeki statülerindeki farklılıkta görünmektedir. Her iki dönemde de ailelerin kız çocuklarına daha fazla duygusal yakınlık ve ilgi gösterirken erkek çocuklarına daha otoriter ve kurallara

dayalı bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte çocukların evdeki saygınlığı açısından bakıldığında Cumhuriyet dönemi anı yazarlarından 1915 doğumlu Nizamettin Özbek "Erkek çocukların, kızlara göre, daha bir saygınlığı, giderek dokunulmazlığı vardır" diyerek erkek çocuklarının evdeki statüsünü anlatmaktadır. Anılarda her iki cinsiyetten çocukların da 6 yaşına kadar "çocuk" olarak tanımlandığı; örneğin erkek çocukların 6 yaşından önce anneleri ile birlikte kadınlara özel hamamlara giderken, bu yaştan sonra "erkek" oldukları gerekçesi ile bu hamamlara kabul edilmedikleri anlaşılmaktadır. Aynı yaş sınırının kız çocukları için de geçerli olduğu, kızların 6 yaşından sonra ev işlerinde annelerine yardım ettikleri, özellikle anne babanın evde olmadığı zamanlarda küçük kardeşlerinin bakım sorumluluğunu aldıkları görülmektedir.

Günlük Yaşam

Anılardan diğer iki yaşam alanının aksine günlük yaşam ile ilgili betimlemelerin sınırlı olduğu görülmüştür. Buna göre Osmanlı dönemine ait anılardan 31'nin, Cumhuriyet dönemine ait anılardan ise 60'nın günlük yaşam ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Bu anılar; komşuluk ilişkileri, arkadaşlıklar, oyunlar, giyim ve çocukların çalıştırılması ile ilgili konuları kapsamaktadır. Komşuluk ilişkileri çocukların bakımı ile ilgili sorumlulukları kapsadığı gibi aynı zamanda çocukların örneğin sokaktaki davranışlarının kontrolü ya da olumsuz davranışlarına yönelik uyarıları ve yaptırımları da kapsamaktadır. Bu yaptırımlar, çocuğun gösterdiği davranışın büyüklüğüne göre kimi zaman dayak biçiminde ifade edilmekte ve anne-baba tarafından da onaylanmaktadır. Bu nedenle anı yazarları, çocukluklarında evde olduğu kadar ev dışında da davranışları üzerinde baskın bir yetişkin kontrolü olduğunu ifade etmişlerdir. Arkadaş ilişkilerinde ise aynı cinsiyetten arkadaş seçiminin önemli olduğu ve her iki dönemde de kız ve erkek çocuklarının genellikle karşı cinsiyetten çocuklarla oynamadığı anlaşılmaktadır. Bu ayrımın Osmanlı döneminde var olan toplumsal baskının da etkisi ile daha fazla olduğu, Cumhuriyet döneminde kısmen azaldığı ve karşı cinsten arkadaşlıklardan anılarda sınırlı sayıda da olsa söz edildiği belirlenmiştir. Elbette ki bu farklılıkta özellikle

kadın ve erkeğin ayrılığını vurgulayan ve dinsel kurallara dayandırılan toplumsal değerlerin etkisinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü özellikle yaş değişkeni göz önüne alındığında anılarda kız ve erkek çocuklarının 6 yaşından önce birlikte oynadıkları, ancak bu yaştan sonra birlikte oynamalarının yetişkinlerce yasaklandığı anlaşılmaktadır. Arkadaşlıkla ilgili bir diğer özellik, aynı mahallede yaşayan farklı etnik köken ya da dinden çocukların arkadaşlığıdır. Osmanlı dönemi anılarında çocukların farklı etnik kökene sahip çocuklarla arkadaşlık yaptıkları veya oynadıkları ile ilgili örnekler sınırlıdır. Buna karşılık Cumhuriyet dönemi anılarında bu yöndeki örnekler daha fazla rastlanmaktadır. Çocukların Rum, Ermeni ya da Yahudi arkadaşlarıyla iletişim kurabilmek için onların dillerini de öğrendikleri görülmektedir. Bunun yanında çocukların etnik kökenleri ya da dinsel farklılıkları giyim ile ayırt ettikleri, bu farklılığı göstermeye yönelik tanımlamalar kullandıklarına rastlanmıştır. Cumhuriyet dönemi anı yazarlarından 1923 doğumlu Nezih Neyzi "şapka"nın bir Hıristiyanlık işareti olduğunu; Osmanlı dönemi anı yazarlarından 1912 doğumlu Adnan Ergeneli ise "kısa pantolon" ve "açık yakalı gömleğin" Müslüman ve Türk çocuklar arasında yaygın olmadığını, bu yüzden de alaya alındığını ifade etmektedirler. Ancak Cumhuriyet döneminde yapılan giysi devrimi ile zengin çocuklarının da Ermeni, Rum ya da Yahudi çocuklar gibi giyinmeye başladığı ancak yukarıda da örneklendirildiği gibi bunun Türk çocuklar tarafından kimi zaman hoş karşılanmadığı ile ilgili anılara rastlanmıştır.

Günlük yaşam ile ilgili bir diğer konu çocukların oyun mekânı olarak kullandığı alanlardır. Osmanlı dönemi anılarında çocukların oyun alanı olarak daha çok boş arsalar, avlular, bahçeler ve hatta mezarlıklardan bahsettikleri görülmektedir. Ancak kız çocukları için tek mekânın evlerinin avlusu ya da bahçesi olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte mezarlıkların, okul bahçelerinin oyun mekânı olması çocukların oyun alanlarının sınırlılığı ile açıklanabileceği gibi aynı zamanda oyunun toplumsal değeri konusunda da fikir vermektedir. Bu dönemde çocukların daha çok yetişkinlerin izniyle ya da yetişkinlerden gizli olarak oynadıkları anlaşılmaktadır. Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde ise anı yazarlarının boş

arsaları, parkları ve sokakları oyun alanı olarak daha özgürce kullanabildikleri anlaşılmaktadır. Bu başlık altındaki son konu, çocukların çalışmasıdır. Hem Osmanlı hem Cumhuriyet dönemi anı yazarları yaz tatillerinde ya da okulun olmadığı zamanlarda çalışmak üzere bir yakının ya da tanıdığı iş yerine çırak olarak verildiklerini; kırsal alanlardaysa çocuğun tarla işlerinde çalıştığı anlaşılmaktadır. Anı yazarları anne-babalarının eğer bir işte çalışmazlar ise çocuğun oyun ya da "köpek kovalamak" gibi boş şeylerle uğraşacağına inandıklarını belirtmektedir. Günümüzde çocuklar daha çok ucuz iş gücü olarak değerlendirilirken bu çalışmada çocukların çalıştırılmasının nedeninin daha çok çocuğun yetişkin yaşamına hazırlanması ve bir an önce çocukluktan çıkması olduğu anlaşılmaktadır.

Okul Yaşamı

Osmanlı dönemi anılarından 478'nin ve Cumhuriyet dönemi anılarından da 111'nin okul yaşamı ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Anılar; okulun fiziksel ve akademik özellikleri (dersler, öğretmenler), disiplin ve cinsiyet başlıklarını içermektedir. Her iki dönem için de geçerli olan bu ortak başlıklar yanında Osmanlı dönemi anılarında çocukların okula başlama yaşı ve okula başlama törenleri ile ilgili betimlemelere sıklıkla rastlanmıştır, bu nedenle bu başlıklarda burada ele alınmıştır. Anılardan Osmanlı döneminde okula başlama yaşının "4 yaş 4 ay 4 gün" biçiminde tanımlandığı görülmektedir. Bunun İslami kurullarla bağlantılı din öğretimine başlamanın uygun zamanı olduğu belirtilmektedir. Çocuklar bu yaşa geldikleri gün okula başlamakta ve buradan da Osmanlı'da tüm çocuklar için bir açılış zamanının olmadığı anlaşılmaktadır. Çocuk belirtilen yaşa geldiği gün, "Mektep cemiyeti" ya da "Amin alayı" olarak adlandırılan bir törenle okula başladığı ve bu tören yoluyla da çocuğun okula başladığının topluma duyurulduğu görülmektedir. Anılardan ailelerin bu törene çok önem verdikleri ve bu nedenle günler öncesinden hazırlıklara başladıkları, komşulara ve katılan misafirlere tatlı ya da yemek ikram ettikleri, ayrıca hoca için de özel bir hediye paketinin ya da tatlı tepsinin hazırlandığı belirlenmiştir.

Osmanlı dönemi anılarında camilerin bitişğinde bulunan ve okul amaçlı kullanılan odalara, öğrencilerin ayakkabılarını çıkararak

girdikleri, dizlerinin üzerinde yere oturdukları ve önlerinde üzerine kitaplarını koydukları bir rahle olduğu belirtilmektedir. Buna karşılık Cumhuriyet dönemi anılarında ayrı bir yapı olarak tasarlanmış ve camilerin dışına taşınmış okul binalarından bahsedilmektedir. Anı yazarlarından bir kısmı okullarının kendisine ait bir bahçesi olduğundan bahsederken bazıları ise okul bahçeleri olmadığı için ders aralarında okula yakın boş bir arsayı oyun alanı olarak kullandıklarından söz etmektedirler. Bunun yanında bu dönem anı yazarları Osmanlı döneminden farklı olarak öğrencilerin özel bir üniforması olduğundan da bahsetmektedirler. Derslerin içeriği ile ilgili olarak iki dönemin farklılaştığı görülmektedir. Osmanlı döneminde eğitimin din kurallarının ve özellikle de Kuran'ın öğretilmesine dayalı olduğu anlaşılmaktadır. Arap alfabesinin öğrenilmesi ile başlayan dersler, Kuran okuma ve ezberleme ile devam etmektedir. Ders ezberlerinin, tüm öğrencilerin belirli bir ahenk içinde sallanarak ve hep bir ağızdan harfleri ya da ayetleri tekrarlayarak gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Anı yazarları Arap harflerini öğrenmenin zor olduğunu ve hocanın kimi zaman bu ezberi kolaylaştırmak için harfleri tekerlemelerle öğretmeye çalıştığını belirtmektedirler. Pek çok anı yazarı, okudukları metinlerin anlamlarının kendilerine anlatılmadığını ve bu nedenle ezberledikleri metinlerden hiçbir şey anlamadıklarından da söz etmektedir. Cumhuriyet dönemi anılarından bu ezber geleneğinin bu dönemde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu dönem anı yazarları da tartışma ya da açıklama olmaksızın ezberlenmek zorunda olunan ders konularının okulun zorlayıcı taraflarından olduğunu belirtmektedirler. Ancak bu dönem anılarında derslerden bahsedilmemektedir. Anılarda ezber ile eşzamanlı olarak tanımlanan bir diğer olguda dayaktır. Her iki dönemde de okulda dayanın olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı dönemi anılarında dayak için kullanılan ve "falaka" olarak adlandırılan özel bir sistemden sıklıkla söz edilmektedir. 1864 yılı doğumlu ve edebiyatçı Hüseyin Rahmi Gürpınar bu aleti şöyle tanımlamaktadır: "Çocuklara tahsis edilen bu işkence aleti uçtan uca ip bağlanmış bir sopadır. Kabahatlinin ayakları bu sopa ile ipin arasına geçirilir. Sopa büzüldükçe ayaklar bileklerinden falakaya sıkışır. Son burmada çocuk kiskıvrak bu kapana tutulmuş olur". O dönemdeki pek çok çocuğun harfleri yanlış

okudukları, evde yapmaları gereken okumayı yapmadıkları ya da sadece yanlarındaki ile fısıldaştıkları için bu biçimde cezalandırıldığı belirtilmektedir. Anı yazarlarından bir kısmı eve gittiklerinde cezalandırılmalarının aile için bir utanç olması nedeniyle anne-babalarından dayak yediklerinden söz etmektedirler. Anne-babaların çocuğun hoca tarafından cezalandırılmasını hoş karşılayacağı, hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde karşılaşılan "eti senin kemiği benim" sözü ile de örneklendirilmektedir. Cumhuriyet döneminde dayanın bir disiplin aracı olarak kullanılmaya devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde dayanın kimi zaman sadece kusurlu olan öğrenciye kimi zaman ise tüm sınıfa aynı anda uygulandığı belirtilmektedir. Anı yazarları okulda yedikleri dayaktan dolayı kimi arkadaşlarının ya da bazen kendilerinin yaralarından dolayı günlerce okula gidemediklerinden söz etmektedirler. Cumhuriyet dönemi ile ilgili belirtilmesi gereken son nokta çocukların okula gitme konusundaki isteklilikleridir. Bu istek eğitim görmenin yoksulluğu aşma konusunda tek çare olduğu durumlarda daha da güçlüdür. Anılarda, küçük yaşlarına karşın çocukların okula kayıt olabilmek için başka bir şehre tek başlarına gittikleri, vali ya da milli eğitim müdürünün ya da okul müdürünün yanına gidip eğitim isteklerini belirttikleri görülmüştür.

Tartışma

Bu çalışma Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi çocukluk anılarına dayanılarak bu dönemlerdeki çocuk yetiştirme özelliklerini, günlük hayat, aile ve okul yaşamı başlıkları altında incelenerek Türkiye'de çocukluğun değişiminin yönü ve içeriğinin tanımlanması amaçlanmıştır. Çocukluğun tarihi dünyada yeni olmakla birlikte çocukların tarihsel kayıtlarda ya da yazında yer alması elbette ki yeni değildir. Ancak Fass'ın da (2007) belirttiği gibi tarih yazınında uzun yıllar çocuklara çok az önem ve yer verilmiş, görünürlükleri yetişkin yorumlamaları ile maskelenmiş ve yaşamları yetişkinlerin yansıttıkları ile sınırlandırılmıştır. Ancak Türkiye örneğine bakıldığında bu sınırlılığın daha da fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışma, yaşam öyküleri içerisinde yer alan çocukluk anılarının nitel araştırma kurallarına göre analiz edilmesine dayanmaktadır. Veriler,

Osmanlı ve Cumhuriyet olmak üzere iki tarihsel döneme ilişkin çocukluk anılarını içermektedir.

İmparatorluktan Cumhuriyete geçiş devlet yapısında köklü bir değişim olması anlamına gelmektedir. Buna karşılık Türkiye'de Cumhuriyetsonrasidönemdetoplumyapısında yeterli bir değişim sağlanıp sağlanmadığı sorunu, her zaman tartışma konusu olmuştur. Çocuk yetiştirme konusunda *eğitimde dayak, ezber ve çocuğun sevgiden yoksun bırakılarak ya da bırakmakla tehdit edilerek itaat ve saygıya zorlanması* gibi geleneksel öğelerin her iki dönemde de alttan alta varlığını sürdürdüğü, bu çalışmada ortaya konmuştur. Bunun yanında bu geleneksel öğelerin çocuğun bulunduğu bütün yaşam alanlarındaki varlığı, toplumsal olarak çocukluğun nasıl temsil edildiğini tanımlamaya ilişkin önemli bir başlangıç noktasıdır. Çocukların aile içinde bir birey olarak kabul edilmekten çok kontrol altında tutulması gereken bireyler olması, din yoluyla korkutulması ve ehlileştirilmeye çalışılması, duygusal iletişimden yoksun bırakılması, bütün bunlar yeterli olmazsa dayakla cezalandırılması çocukluğun Osmanlı dönemindeki önemli gösterimleridir. Üstelik bunların sadece aile yaşamında değil çocuğun günlük yaşam ve okuldaki yaşamında da geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle din yoluyla korkutma ve dayak bu dönemin en belirgin temsilleri olarak dikkat çekmektedir. Okul ve öğretim başlıklarında ise bu öğelere bir de *ezber* eklenmektedir. Ezber özellikle çocuğun soru sormasını ya da anlamasını engelleyen bir etmen olarak itaate zorlamanın bir başka yolu olarak görünmektedir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise belirtilen bu temsillerdeki değişimin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Değişimdeki en önemli değişken, Cumhuriyet ile birlikte toplumsal, ekonomik ve eğitim alanında yapılan inkılaplar olarak görünmektedir. Bir önceki dönemin aksine ailenin küçülmesi, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin yasalarla giderilmeye çalışılmasına yönelik gayretler, eğitimde modern değerleri benimseyen eğitim sisteminin geliştirilmesi gibi değişimler, dinin çocukluk ve çocuklar üzerindeki etkisini azaltmış görünmektedir. Ancak örneğin dayak, hem evde hem okulda hala bir sorundur. Bu konuda yapılan son çalışmalarda toplumsal becerilerin geliştirilmesine yönelik anne-baba davranışlarında, geleneksel çocuk

yetiştirme anlayışının devamı olarak ceza-ödül temelli uygulamaların günümüzde de yaygın olduğu görülmektedir (Kırcaali-İftar, 2005; Hortaçsu, Kalaycıoğlu, Rittersberger-Tılıç, 2003; Buldukoğlu, Kukulcu, 2008; Gözütok, Er, Karacaoğlu, 2006; TUIK,2008). Yine bu çalışmalara göre eğitimde şiddetin kullanılması tüm sosyoekonomik düzeylerde sık rastlanan bir durumdur. Ancak bu çalışmada olduğu gibi dayanın anı yazarları tarafından "acı verici", "onur kırıcı" ya da "aşağılayıcı" biçiminde tanımlanıp aynı zamanda "olumlu" ya da "haklı bir uygulama" olarak değerlendirilmiş olması genel olarak kültürel bir olumlamanın ya da kabulün işaretlerini vermektedir. Nitekim Türkçe'de halen kullanılan "kızını dövmeden dizini döver" ya da "dayak cennetten çıkmadır" biçimindeki deyimlerin varlığı bu belirlemeyi doğrular niteliktedir.

Türkiye; geleneksel, kırsal, geniş ve bağımlılığı vurgulayan bir sistemden Batılı, şehirli, bağımsızlığı ve bireyciliği vurgulayan bir sisteme geçişin yaşandığı dinamik ve genç bir ülkedir. Genel kabul, sosyoekonomik gelişmeye bağlı olarak değişimin gelenekselden moderne doğru olacağı biçimindedir. Buna karşılık Kağıtçıbaşı'nın (1996) da ortaya koyduğu gibi sosyoekonomik gelişme her zaman bireyselleşme ile sonuçlanmamaktadır. Türk toplumunda olduğu gibi, özellikle orta ve üst sosyoekonomik düzey ailelerde çocuğun eğitim yoluyla hem kendisi için iyi bir gelecek hazırlamasına hem de ailesinin toplumsal statüsünü ve saygınlığını arttırmasına yönelik bir beklenti vardır. Bunun yanında Sunar'ın (2002) da belirttiği gibi, bu tür aile yapısında bir taraftan bireysel değerler vurgulanırken diğer taraftan da çocuğun duygusal değerini içeren ve duygusal bağlılığını destekleyen toplumsal değerler vurgulanmaktadır. Bu duruma özellikle Cumhuriyet sonrası çocukluk anılarında sıklıkla rastlanmaktadır¹. Ancak eğitim yoluyla çocuğun gelişimini destekleyen bu değer değişiminin ya da başka bir anlatımla çocukluğun modernleşmesinin, çocuğun korkutularak ya da dayak yoluyla itaat ve saygı göstermesine yönelik beklentiler üzerinde çok etkili olduğu söylenememektedir. Sonuç olarak, çocukluğun modernleşmesi açısından Türkiye bir taraftan dinsel inanç, tarihsel ve

1 Eğitimin hem kız hem erkek çocuk için önemli görülmesi, çocukların eğitim konusundaki istekleri ve yılmazlıkları vb.

kültürel değerler nedeni ile modernleşme sürecini yavaşlatıyor görünürken bir taraftan da ekonomik, toplumsal, kültürel ya da özellikle eğitimin değeri ile ilgili inançlardaki değişimler nedeniyle modernleşmeyi destekliyor görünmektedir. Ancak bu modernleşme sürecinin geçmişten günümüze

nasıl geliştiğini ve gelişeceğini belirleyebilmek, sosyokültürel ve ekolojik kuramların da belirttiği gibi, çocuğun bulunduğu toplumun kültürel, ekonomik, tarihsel ve fiziksel özelliklerinin birlikte ve bir bütün olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- Buldukoğlu, K. & Kukulcu, K. (2008). Maternal punishment practices in a rural area of Turkey. *Child: Care, Health and Development*, 34 (2), 180–184.
- Bektaş-Öztaşkın, Ö. (2008). *XV.-XVII. yüzyıllarda Osmanlı Halkı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723–742
- Bronfenbrenner, U. (1995). Developmental Ecology Through Space and Time: A Future Perspective. In P. Moen, G.H. Elder, Jr., and K. Luscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development*. Washington, D.C: APA Books.
- Bronfenbrenner, U., Ceci, S. J. (1994). Nature-nurture reconceptualized in developmental perspective: A biological model. *Psychological Review*, 101, 568–586.
- Fass, P. (2007). *Children of a New World: Essays in Society, Culture, and the World*. New York University Press, 2007
- Hortaçsu, N., Kalaycıoğlu, S., Rittersberger-Tılıç, H. (2003). Intrafamily aggression in Turkey: Frequency, Instigation, and Acceptance. *The Journal of Social Psychology*, 143(2), 163-184.
- Gözütok, F.D, Er, K.O, Karacaoğlu, C. (2006). Okulda Dayak (1992 ve 2006 Yılları Karşılaştırması). *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı:75.
- Kağıtçıbaşı, C. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kavak, Y., Ergen, H. (2004). Türkiye’de ilköğretime katılım ve okula gidemeyen çocuklar. *TED Eğitimde Yeni Ufuklar II: Eğitim Hakkı ve Okula Gidemeyen Çocuklar Sempozyumu*, 3-4 Aralık, Türk Eğitim Derneği, Ankara .
- Kırcaali-Iftar, G. (2005). How do Turkish mothers discipline children? An analysis from a behavioural perspective. *Child: Care, Health and Development*, 31, 2, 193-201.
- Kyvig, D.E. ve Marty, M.A. (2000). *Yanıbaşımızdaki Tarih*. (N.Özsoy, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi: 1982).
- Onur, B. (2005). *Türkiye’de çocukluğun tarihi*. Ankara: Imge Yayınevi.
- Sunar, D. (2002). Change and continuity in the Turkish middle class family. E. Özdalga & R Liljestrom (Der.), *Autonomy and dependence in family: Turkey and Sweden in critical perspective*. İstanbul: Swedish Research Institute.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2008). Nüfus, Konut ve Demografi: Aile Yapısı. Şubat 2008, Mevcut Adres: http://www.turkstat.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=64&ust_id=11.

Summary

Introduction

As emphasized in the socio cultural and ecological theories, childhood should be assessed and considered with all the social, cultural and economical factors which is surrounding the child. When the child development is considered as a process in the basis of modernization, these approaches ensure the researchers a comprehensive framework. In this study, the changing process of the childhood is examined with regard to Bronfenbrenner's ecological systems theory. In the theory the ecological environment in which human development occurs is conceptualized as a set of "nested structure". These structures are defined as five subsystems and include the social and cultural systems such as culture, traditions, values and rules and also the house and school to which the child is directly adhered. In this study, the historical change process and the changing aspect of childhood in Turkey are examined and the change is defined as a concept related to ecological systems.

Methodology

The biographies including the childhood memories were used as data sources. Childhood memories belong to the 274 people were analyzed. The memories were categorized under two historical periods: Ottoman and Republic. There were memories belongs to 127 people within the period of Ottoman and 147 of the people within the period of Republic to analyze. Childhood memories were categorized under three categories: "Daily life", "School life" and "Family life". The memories were primarily classified according to their relation with school, family or daily life and then the sub-analysis categories were secondarily reached by re-examining all the memories. In the third phase, some analyses were combined under sole category together with the similar contents of the other analysis and finally 45 categories were reached.

Findings

A total of 734 memories of 127 people from Ottoman period were found to be related with childhood and "child rearing". The thirty-one

of them are on daily life, 225 on family life and 478 on school life. A total of 372 memories of 147 people were analysed under the Republic period. Sixty of them describe daily life, 200 of them family life and 111 of them school life.

Related with family life, in both periods, all the society as well as the parents of the child were responsible for the child's education. The emotional relations between the child and adult and especially with parents were very limited and even not available between the child and father. In both periods, There were two disciplinary instruments: intimidating and beating. The impacts of the religion upon the child despite decreasing in Republic period were almost most commonly seen in the memories of both periods.

The most pronounced descriptions in the memories about the daily life were related to neighbour relations. The neighbours were represented an authority figure like parents and the children could be punished by the neighbours if they misbehave. Another important issue related to the daily life was the discrimination among the girls and boys on their environment and social status.

In Ottoman Period, boys and girls studied together but seated separately at those schools but there were also schools for girls only. Goals of the education at this period were limited to teach reading Quran and to provide religious knowledge. Education method was memorization and intimidating. Violence was used most of the time in order to keep order and discipline at Ottoman schools. Unfortunately it was seen in the memories that memorization and beating in schools proceeded in the Republic Period despite the existence of more modern educational goals described by the laws.

Discussion

Transition from an Empire to Republic means a radical change in the state structure. On the contrary, the problem that is related to the question whether a satisfactory change is performed in the social structure in Turkey after Republic foundation is always controversial. The traditional elements such as *beating, memorization and obedience and forceful respect with the threat of absence of*

love were apparent in both of the periods and described in this study. Moreover, the existence of these traditional elements in all the life areas where the child is available is a significant starting point in order to represent the social aspect of childhood.

